

B İ B L İ Y O G R A F Y A

Prof. Dr. Gotthard Jäschke : *Die Türkei in den Jahren 1942—1951. Geschichts-kalender mit Namen und Sachregister.* Wiesbaden : Otto Harrassowitz, 1955. VIII, 196 S. 8°.

Münster Üniversitesinde Şark Semineri Profesörü Dr. G. Jäschke, Türk inkılabını ve yeni Türkiye'yi, şimdye kadar, yorulmak bilmiyen bir gayretle inceleme ve tanıtmaya muvaffak olmuş kıymetli bir bilgidir. Profesörün, bizce, Atatürk inkılâbı ve yeni Türkiye hakkında yazdığı yirmi kadar eser ve makele arasında, birinci derecede yer işgal eden anaeseri, herkesce bilinen Tarih Takvimidir¹. Bu eser, I. Dünya Harbini, Osmanlı imparatorluğu bakımından felâketle kapayan Mondros mütarekesi günlerinden itibaren, yeni Türkiye tarihinin anahatlarını bir "Tarih Takvimi" sahifelerine sığdıran çok başarılı ve dikkatli bir çalışmanın mahsulüdür. Müellif, şimdi, ilim âlemine, Türkiye Tarih Takviminin 1942—1951 yıllarına ait on senelik bir zamanı kaplayan VII. cildini sunmuş bulunmaktadır. Atatürk'ün liderliğindeki Türk inkılâbının, Doğuda ve hattâ bütün dünyada hürriyet ve istiklalleri için çarpışan bütün milletler üzerindeki tesiri gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır. XX. yüzyılımızın en başarılı ve yapıcı bir hareketi olan Türk inkılâbının bütün teferruatıyla bilinmesi ve incelenmesi, bizim için olduğu gibi, bütün dünya için de ihmal olunamayacak bir konudur. Profesör Jäschke'nin 1918—1951 tarihlerini içine alan eserinin başta gelen meziyeti, esarete mahkûm edilmek ve vatan topraklarından mahrum bırakılmak istenilen Türk milletinin, Atatürk'ün Anadolu'ya gelişinden itibaren kendi mukadderatına hâkim olduktan sonra bugünkü demokrasi safhasına kadar daima ileriye doğru yükselen tarihini az söz, fakat açık ve müsbet hâdiselerle göstermeye ve çizmeye muvaffak olmasıdır.

Eser, sadece, yıl ve tarih günlerinin ve hâdiselerin gelişi güzel sıralanmasından ibaret değildir. Müellif, ilk ciltlerinde olduğu gibi, 1942—1951 yıllarına ait son VII. cildinde de, barış ve umumî bir kalkınma havası içinde daima gelişmekte olan yeni Türkiye'yi, dünya hadiseleri çerçevesi içinde, olduğu gibi aksettiren güzel bir eserdir. Eserde, yeni Türkiye'nin iç, dış, ekonomi politikası, sanat ve cemiyet hayatı, bilhassa demokrasi alanındaki hamleleri ve tuttuğu yapıcı yol, meclis tutanakları, kanunlar, kararnâmeler, yetkili devlet adamlarının sözleri, yerli ve yabancı basın hülâsalarının ışığı altında, zahmetsizce anlaşılabilir bir şekilde tesbit edilmiş bulunmaktadır. Kaynaklarının sırasıyla yerlerinde gösterilmiş olması, bu konuda inceleme yapacaklara ayrıca büyük bir kolaylık vermektedir.

¹ Bugün, dilimizde daha çok kronoloji kelimesiyle ifade olunan Geschichtskalender tâbirini "Tarih Takvimi" şeklinde aldım. Kâtip Çelebi'nin dilimizde, bu cins kitapların hemen en eskisi ve mükemmeli sayılabilecek meşhur eserine "Takvimü't-Tevarih" adını vermiş olması da, "Tarih Takvimi" ismini kabul etmemin başlıca sebebidir.

Bundan evvel çıkmış olan altı ciltle birlikte son VII. cilt de, her tarihçinin ve aydının, bu konuda araştırmalarını kolaylaştıracak bir kılavuz kıymetini taşımaktadır. Bu himmet ve hizmetlerinden dolayı eser sahibi Prof. Dr. G. Jäschke ile son cildi pek mükemmel bir surette çıkaran Wiesbaden'de Otto Harassowitz basım evini tebrik ve kendilerine teşekkür etmeyi bir vazife bilirim.

On senelik (1941—1951) hâdiseleri kapsayan bu eserde, her kitapta olduğu gibi, gözden kaçan bazı baskı ve düzeltme hatalarının bulunmasını tabii görmek lâzımdır. Eserin kıymeti ve doğruluğu üzerinde hiçbir tesiri olmayan bu noktaları burada belirtmek eserin kıymetini ancak arttırabilir. Görebildiğim bazı eksikler hakkındaki mülâhazalarım sırasıyle şunlardır :

1— Metinde şahıs isimleri bazan kısaltılarak, bazan da tam olarak yazılmıştır (Bedri Tahir Şaman, Nedim Veysel ilkin metinde küçük ve soy adları tamam olarak yazıldığı halde, Şemseddin Günaltay'ın ve Recep Peker'in küçük adları kısaltılarak R. Peker, Ş. Günaltay şeklinde yazılmıştır). Bütün kitapta, mütaleayı kolaylaştırmak bakımından aynı usulün tutulması uygun olur. Metinde, küçük isimlerin yalnız baş hafteri yazılarak indeksde, hem küçük, hem soy adların tamam olarak yazılması mümkündür.

2— Türk ordu mensuplarından bahsedilirken hizmette olanlarla olmayanların, mümkün oldukça, belirtilmesi faydalıdır. General Zeki Baraz'ın (sahife 1), ve General Hicipoğlu'nun (sahife 11) vefatlarından ve General Hüsnü Emir Erki-let'in tevkifinden bahsederken (sahife 98) emekli oldukları (A.d.) işaret edilmemiştir.

3— Metindeki bir çok hâdiselerin kaynakları gösterilmemiştir. Bu, kitaptan faydalanılmayı güçleştirebilir. Metne girebilen bütün olaylar için kaynak gösterilmesi temenniye şayandır.

4— 8 Aralık 1942'de öldüğü kaydedilen General Hicipoğlu'nun vefatı hakkında Ankara ve İstanbul gazetelerinde bir habere rastlanmamıştır. Bu isimde bir General Millî Savunma kayıtlarında da yoktur. Küçük ismi nedir? Ölümü sırasında muvazzaf mı yoksa emekli miydi? Bundan başka, General Zeki Baraz'ın vefatı haberinde, (bk. sahife 1) kendisinin, I. Dünya Harbinde Alman umumî karargâhında Türk askerî murahhası olduğu yazıldığı halde, General Hicipoğlu için hiçbir izah verilmemiştir. Bir Generalin ölümünü, herhangi bir izahsız metine almaktaki fayda anlaşılmamıştır. Bu havadisın kaynağı da verilmemesi için rahmetli Generalin biyografisi hakkında başka malûmat elde edilememiştir.

5— Hırvatistan'da "Doğu ve Batı" gazetesinin birinci numarası haberi vazih değildir (s. 14). Bu haberin aslı şudur: Hırvatistan'da Müslümanlar için "Doğu ve Batı" adlı bir türkçe gazetesinin intişara başlaması (II. Dünya Harbi kronolojisi cilt III, s. 25, Basın Yayın Umum Müdürlüğü).

6— Muharrir olarak gösterilen Faik Reşit Unat'ın tarihçi ve coğrafyacı olarak gösterilmesi daha uygundur (Index s. 192 ve 1. I. 1943).

7— Diyarbakır - Beşiri demiryolunun açıldığı haber verilirken Beşiri yanlış olarak Beşeri şeklinde basılmıştır (s. 27, 27 Mayıs 1944).

8— Elçi Nebil Batı'nın küçük adı bir baskı hatası yüzünden Nebi olarak çıkmıştır (s. 39, 23 Ocak 1945).

9— 14. İzmir Fuarını açan Karadeniz'in yanına Raif, yahut hiç olmazsa, R. konması uygun olurdu (s. 50, 21 Ağustos 1945).

10— Suriye Generali olarak gösterilen Vedad Garan bir Türk generalidir ve bugün Türk ordusunda hizmettedir (8 Ağustos 1946 ve Index s. 173).

11— Adliye Vekili Şinasi'nin soy adı Devrin değil, Devrim'dir (s. 65).

12— Landesverteilungsordnung "Çiftçiyi toplandırma tüzüğü" olarak tercüme olunmuştur. "Çiftçiyi topraklandırma tüzüğü" olarak düzeltilmelidir (s.73).

13— Vedid'in soy adı Özgüren değildir, Uzgören'dir (s. 77).

14— Şair ve diplomat Yahya Kemal'in soyadı bazan Beyatlı, bazan Bayatlı olarak yazılmıştır. Sonuncu şekli doğrudur (s. 88 ve Index s. 167).

15 —Nafi Atuf Kansu'nun, 31 Mayıs 1945'de C.H.P. Genel Sekreterliğine tayin edildiği, 31 Ekim 1945'de de C.H.P. Genel Sekreterliğine seçildiği yazılmıştır. İlk tayin vekil olarak yapılmıştır (s. 45 ve 52).

16— Burhan Cahit Morkaya şair olarak gösterilmiştir (s. 93). Bu zat muhariridir.

17— Ticânî tarikatı, eserde Ticianiya ve Ticianiye olarak yazılmıştır (s. 94, 148 ve 149). Bizde Ticânî olarak kullanılması yerleşmiştir.

18— 1920 Akbaş baskını için 26 Şubat 1949'da bir anma töreni yapıldığı yazılmıştır (s. 96). Index'de ise Akbaş Edremit civarında bir yer olarak gösterilmiştir (s. 163). Akbaş Gelibolu yarımadasında ve Çanakkale'nin Nara burnu karşısında bir limandır. Millî mücadelede, burada itilâf kontrolündeki cephane Hamdi Bey idaresindeki bir millî müfreze tarafından Anadolu yakasına geçirilmişti. Hamdi Bey'in, o vakit Edremit kaymakamı ve Edremit millî alay kumandanı olmasından, bu hadise, Edremitliler tarafından anılmaktadır.

19— Nakşibendi kelimesi bazan Nahşibendi olarak yazılmıştır (s. 99 ve 148). Bizdeki yazılış tarzı Nakşibendi'dir.

20— Dikeli, Dikili olarak düzeltilmelidir (s. 107).

21— Recep Peker defnedilirken General Sadık Aldoğan'ın dua ettiği veya nutuk söylediği vaki değildir (s. 119). Sadık Aldoğan cenaze namazına katılanlar arasında bulunmuştur.

22— Türk Kore Tugayının, İsviçre radyosuna göre, Okinawa'ya hareket ettiği yazılmıştır (s. 120). Türk Tugayı, Genel Kurmay Arşiv kayıtlarına göre, Okinawa'ya gitmemiş ve uğramamıştır. İskenderun'dan, doğrudan Kore'de Pusan limanına müteveccihen yola çıkmıştır.

23— Baypazarı (s. 139), Beypazarı olarak düzeltilmelidir.

24— Albay Danyal Yurdatapan, General Tahsin Yazıcı'nın yerine Kore Türk Tugayının kumandanlığına tayin olunmuş ise de, hemen, bu tayinden vazgeçilerek Albay D. Yurdatapan'ın yerine General Namık Arguç tayin olunmuş ve bu zat Kore'ye gitmiştir. Albay Danyal Ankara'dan yola çıkmamıştır (s. 150 ve 154). Albay D. Yurdatapan'ın Kore'ye gitmediği kaydolunmalıdır.

25— Bayan Mebrure'nin soyadı Aksolly değildir. Doğrusu Aksoley'dir.

26— Paydos piyesinin yazarı Cevat Fehmi'nin soyadı Başkut'tur (s. 166).

- 27— Hasan Ferit Cansever Türkçü ve hekimdir, muharrir değildir (s. 166).
- 28— Behçet Kemal Çağlar'ın yanına şair olduğu ilâve olunmalıdır (s. 168).
- 29— Nuri Demirağ, tayyare mühendisi olarak gösterilmiştir. Bu zat mühendis değildir, müteahhit ve Millî Kalkınma Partisi lideridir (s. 168). Bir vakit, hususi tayyare imalâtçısı idi.
- 30— General Ali Fuad'ın soyadı Erdem değildir, Erden'dir (s. 171).
- 31— General Nuri'nin soyadı Kılıgıl olarak yazılmıştır, doğrusu Killigil'dir (s. 180).
- 32— Refik Koraltan'ın tam ismi Mehmet Refik Koraltan'dır, Refik Şevket Koraltan değildir (s. 180).
- 33— Ali Türkgeldi'nin küçük adı Âli (AAlî)'dir s. (191).
- 34— Cemal Yeşil isminin yanına diplomattan evvel maliyeci, Başvekâlet Müsteşarı ve Cumhurbaşkanlığı Umumî Kâtibi olduğu ilâve olunmalıdır (s. 195).
- Eserin büyük değerine hiçbir hâlel getirmeyecek olan yukarıdaki daha çok baskı hatalarının, düzeltileceğini ümit ederiz. Bu kadar geniş ve çeşitli konulara temas eden bir eserin hiç hatasız çıkması imkân dışında olduğu düşünülürse, sırf muhterem müellife bir yardım ve hâdiselerin yanlışsız aksettirilmesi düşüncesiyle teklif olunan düzeltmelerin hoş görüleceğine inanmaktayım. Eserin kıymetli ve çok dikkatli yazarı Profesör G. Jäschke'yi, bir daha tebrik ve yeni Türkiye'nin anlaşılması için çok lüzumlu bir kaynak olan neşriyatına devam etmesini temenni etmek benim için çok zevkli bir vazifedir.

TEYFİK BİYİKLİOĞLU